

чи інший фрагмент міста, художник велику увагу приділяє деталям. Обираючи буденні сюжети, митець виділяє те, що на перший погляд є непомітним для інших. Саме ці деталі, змальованні надзвичайно реалістично, роблять картину цікавою та виділяють з-поміж інших. Також в доробку художника є чимало портретів [5]. Зображаючи людей, він теж намагається не упустити жодної не значної риси, що підкреслює індивідуальність та схожість натури, не втрачаючи при цьому настрій та емоційність.

Отже, у сюжетних станкових рисункових композиціях манера подачі художнього образу стає більш творчою, відмінною від академічної, з'являється колажність, фрагментарність, складність трактування та метафоричність образів. Це, в свою чергу, наближає творчий рисунок до декоративізму та площинності графіки. Поряд з тим, вагоме місце займають гіперреалістичні, натуралістичні твори, які виконують зовсім іншу місію – показують можливості рисунка як реалістичної техніки та надають цінності фактурам, деталям, відстороненому спогляданню естетики оточуючого світу. Обидві тенденції є яскравими характеристиками образотворчості постмодернізму, яке поступово стирає міжвидові межі мистецтв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Монсевич В. Еволюція українського станкового рисунку кінця ХХ початку ХХІ століття. Художня культура і мистецька освіта : традиції та сучасність : зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Київ, 20–21 листопада 2018 р. Київ : НАКККІМ, 2018. С. 135–137.
2. Майстренко-Вакулєнко Ю. В. Передумови і тенденції розвитку українсько станкового рисунка (кінець ХVІІ – початок ХХ століття) автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.05. Київ, 2012. 19 с.
3. Сухенко В., Засипкін О. Різновиди навчального рисунка. Українська академія мистецтва : дослідницькі та науково-методичні праці. Київ, 2010. Вип. 17. С. 4–22.
4. VI трієнале «Український фолькмодерн 2018». Каталог 4–52 виставки / вступ. ст. Китайгородська В., Гушкевич Ю., Голубець О. Чернівці : Друк Арт, 2018. 52 с.
5. Художник Дмитро Шевченко. 2012.
6. <http://nevsepic.com.ua/art-i-risovanaya-grafika/6289-hudozhnik-dmitriy-shevchenko.-grafika-43-rabot.html>

Твердий М.

Науковий керівник – викладач Нетриб'як М. М

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ У СТВОРЕННІ СУЧАСНОГО САКРАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

На даний момент відбувається активне заповнення міст храмами. Їх зводять в житлових кварталах, парках, на площах. На разі люди мають великий вибір церков, щоб обрати собі відповідну по релігії, атмосфері, внутрішньому та зовнішньому вигляді. Тому це питання є досить актуальним.

Мета роботи. Виявити та дослідити основні тенденції у створенні сучасного сакрального простору в Тернополі, за для розуміння та створення нових аналогічних об'єктів та розвитку наших міст.

Завданням дослідження є:

- Проаналізувати сакральне середовище міста Тернопіль.
- Виділити основні аспекти в проектуванні сакрального простору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В. Воловик виділив політеїстичний і монотеїстичний підкласи сакральних ландшафтів з відповідними ландшафтними варіантами [1]. Авторами Л. Гнатюком та В. Терлецькою досліджено естетику формотворення сакрального простору храмів різних епох. Розглянуто сакральне в просторі через естетичні категорії (міра, гармонія, прекрасне, цінність, краса, трагічне, піднесене, низьке) [4]. Л. Гнатюк виявила на основних етапах еволюції особливості архітектурно-просторової організації сакральних комплексів історичної Волині [3]. Дослідники Т. Гарнік та Я. Шестакова розглядають церковні обряди як головні критерії для проведення церковних заходів у навколо церковному просторі та підкреслюють важливість наявності певної території біля храму, для можливості проведення

на ній дійств та часу горожан в святкові дні [2]. Автор О. Міщенко провів аналіз сучасних підходів визначення змісту поняття "сакральний ландшафт" дозволив трактувати його, як природну, природно-антропогенну, антропогенну систему [6].

Виклад основного матеріалу. В наш час об'єкти сакрального середовища набувають самостійного значення. З огляду на це вони знову набувають своєї популярності, оскільки служать не тільки для духовного життя, а і культурного розвитку, також виконують освітянську функцію та фактично впливають на формування урбаністики міста.

Це, в основному, стосується оточуючої церкви території, яка разом із нею мала б являти єдиний сакральний простір, включаючи господарські та просвітницькі будівлі. В нинішній ситуації назріла потреба в осмисленні зовнішніх обрядових дій, як цінних культурних і соціальних процесів[2].

Не усі проєктовані храми у м. Тернопіль мають в розпорядженні достатньо велику територію для створення відповідного благоустрою. Наприклад, Кафедральний собор Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії у Тернополі, розташований у центральній частині міста, зведений у 1779 році. Зараз собор – це важливий об'єкт релігійного життя Тернопільщини [7]. Храм має незначну територію та зі всіх сторін оточений деревами. На фасадній території присутня площа для прихожан, які бажають знаходитись на вулиці під час богослужіння. Також є лави для відпочинку. З лівого боку від Собору 2004 року відкритий та освячений пам'ятник патріарху Йосифу Сліпому, а з правого - новозбудована каплиця для освячення води. Каплиця — складна інженерна конструкція, яку будували більше року за проєктом архітекторів Василя Циця та Ігора Гордія. Щоб не закривати будівлю собору, капличку зробили зовсім «невагомою» — купол на чотирьох колонах, під яким — резервуар для води. Оскільки багато прихожан відвідують храм з малими дітьми, то було вирішено встановити дитячий майданчик з правого боку від церкви.

Також не менш цікавий храм, який знаходиться на узвишші Підзамче, на березі ставу. Найстаріша церква Тернополя - Воздвиженська, відома в народі, як Надставна. Перший спогад про неї датується 1570 роком. Будівля, виконана в стилі ренесансу, не має куполів. Поруч знаходиться старовинна дзвіниця, яка була споруджена в 1627-му році [7]. Храм має незначну територію. Як і у попередній церкві, на території також присутні капличка та зона для відпочинку, а саме лави. Також є садові скульптури. На території храму є три входи, один з яких наразі на реставрації. Озеленення території храму здійснено листяними та хвойними рослинами, що створює більш цікаву композицію.

Та наостанок тернопільська церква Різдва Христового яка збудована 1608 року. Храм побудований в стилі, притаманному подільської архітектурі. Сучасний вигляд церква отримала в процесі великої реставрації, яка була проведена в 1937 році. Територію церкви оточує кам'яний мур, який створює внутрішні двори [7]. Територія невелика, але виконує своє призначення. Подвір'я вміщає в себе площу для парафіян, також є лави для відпочинку які розташовані, як в тіні, так і на сонячній стороні. На території присутні декілька дерев та господарський будинок. Також є капличка, яка розташована навпроти входу у церкву. Вхід на територію храму здійснюється з двох сторін, що робить її більш практичною, так, як один вхід розрахований на заїзд автомобілем, а другий є парадним для відвідувачів та парафіян храму.

Тому одразу можна виділити деякі пункти, які при проєктуванні та закладанні храму потрібно враховувати для того, щоб прихожанин відчував себе комфортно.

При храмова територія повинна виконувати такі 3 важливі функції:

- Надати можливість людям усамітнитись для роздумів.
- Ознайомити людину з віросповіданням та більше поглибити у атмосферу сакрального.
- Надавати територію для проведення церковних заходів.

Зона тихого відпочинку. Одна з важливіших аспектів проєктування, оскільки при відвідуванні храму, люди прагнуть очиститись, заспокоїтись та досягнути певну гармонію, чого їм важко досягти в буденності. Тому дана зона повинна бути максимально відокремлена та захищена від зовнішніх факторів.

Зона ознайомлення з віросповіданням. Є багато способів для ознайомлення людини з релігією, деякі з них ми можемо часто зустріти на території храмів, наприклад: встановлені монументи з вікарбуваними написами та особи, які фігурували у Сятому Письмі, різноманітні пам'ятки, мощі, скульптури, створення Хресної Дороги. Також непоганим варіантом є

створення так званого «Біблійного саду», які є своєрідним ботанічним садом та складається виключно з рослин згаданих у Святому Письмі.

Зона проведення заходів. Як показує практика, люди досить часто відвідують храми на релігійні свята, інколи кількість прихожан є доволі значною, що веде за собою проблему нестачі місця у храмі. Тому створення спеціальної території для перебування на ній прихожан є необхідним.

Сакральному потрібен дизайн, а людям простір. Зі зв'язком великої кількості храмів та відповідно конкуренції між ними кожен новий спроектований храм має бути особливим та неповторним, або ж мати власну територію, яка створить затишок та відчуття спокою. Також не всі прихожани церкви під час служби знаходяться в приміщенні, особливо, коли люди відвідують церкву з малими дітьми. Звідси і виникає потреба у створенні прихрамової території. Але вільного простору у містах стає все далі менше, тому відшукати велику ділянку для храму не так просто, а якщо церква володіє прилеглою територію хоча б у декілька сотих, то вона уже має перевагу та ресурс для розвитку.

Зазвичай храми мають фасадну територію, ще рідше можна спостерігати при храмові насадження з зоною тихого відпочинку, та великою рідкістю є сад прилеглий до території церкви.

Храм Святої Софії премудрості Божої по вулиці Максима Кривоноса, 2 має досить велику прилеглу територію, яку в майбутньому планується облаштувати таким чином, щоб прихожани, жителі та гості міста проводили час в правильно організованому середовищі, з інтересом вивчали представлені там екземпляри та відчували гармонію фізичного та духовного. Тому створення «Біблійного Саду», який в апріорі є ботанічним, досить хороша ідея, особливо в час, коли відбувається активна вирубка зелених насаджень. Отож, якщо врахувати екологія міста Тернопіль страждає від забруднення, як мінімум, вихлопними газами, то очищення повітря шляхом озеленення наразі досить доступне та актуальне. Ознайомившись з Святим Письмом було вибрано більше 50-ти видів рослин, які зможуть рости у нашому кліматі. Сад спроектований таким чином, що хто завгодно може відвідати його та самостійно ознайомитись представленими рослинами. Так, як для кожної рослини створено інформативну таблицю з описом виду та згадкою зі Святого Письма. Оскільки, при плануванні саду вибрані рослини, які рідко можна зустріти у місті, то цікавий він буде для усіх верст населення, в тому числі для студентів ТНПУ, які навчаються на напрямку ландшафтного дизайну. Також це буде дуже хорошою практикою, оскільки студенти будуть мати можливість в живу оглядати і вивчати рослини.

Таким чином церква, оточуючий її ландшафт, процесуальність дій (обрядів) людей, підводили цю територію до сакрального, священного рівня, а увесь простір вже сприймався як єдиний духовний центр[5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воловик В. М. Класифікація сакральних ландшафтів. Фізична географія та геоморфологія. 2013. Вип. 2. С. 145-154.
2. Гарнік Т. М., Шестакова Я. Ю. Принципи формування зовнішнього церковного простору в міських умовах. Вісник ХДАДМ. С. 35-40.
3. Гнатюк Л. Р. Архітектурно-просторова організація сакральних комплексів історичної Волині: автореф. дис. канд. архіт.; Нац. акад. образотвор. мистец. і архіт. Київ, 2010. 20 с.
4. Гнатюк Л. Р., Терлецька М. В. Естетика формотворення сакрального простору на теренах України. Теорія та практика дизайну. 2017.
5. Вип. 12. С. 69-77.
6. Гудак В. А. Ландшафтний дизайн сучасного природного навколишнього середовища. Вісник ХДАДМ. С.45-55.
7. Міщенко О. Сакральний ландшафт: Зміст і функції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2018 1 (70). С. 83-88.
8. Храми Тернополя
9. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8F (дата звернення 29.05.2019).